

4.2.2 Kiswahili Paper 2 (102/2)

1. (a) (i) Kufurahia / kunufaika kwa mandhari ya kupendeza
(ii) Ushirikiano -babu na watoto, wanakijiji / kujaliana maslahi/kukuza ukarimu - kuombana vifaa kama vile unga na mboga
(iii) Chakula cha kiasili
(iv) Hamna misongamano
(v) Kujuana
(vi) Usalama
(vii) Kufanya kazi ili kuufanyisha mwili mazoezi
(viii) Kuepuka udhaifu / magonjwa yatokanayo na ulaji chakula hafifu
(ix) Kuuzoesha mwili utendaji kazi - kujifunza ukakamavu. Babu anasema hamna wakati wa kulaza damu. 6 x 1 = 6
- (b) (i) Msimulizi
I Wingi wa magari kama ishara ya maendeleo
II Uwezo wa kifedha uko juu
II Wanaoishi huko kupata huduma za dharura kwa urahisi
IV Usafiri kuwepo kila mahali wakati wowote 3 x 1 = 3
- (ii) Babu
I Maisha ya mji ni yenye kasi/kasi isiyoridhisha
II Kutojuana / kutojaliana kwa wanajamii
III Kufanya watu kutotambua usuli wao
IV Kuteteresha mahusiano ya kijamii
V Kupalilia uzembe / kutoushughulisha mwili
VI Hutinga utekelezaji wa shughuli kwa sababu ya msongamano 4 x 1 = 4
- (c) Kwenda kwa wakwe waŕo upate ndio wanakwenda uchi
(i) Kwenda kwa mtu na kumpata ndipo anapofanya kosa; au
(ii) Kwenda kwa mtu na kumpata hajajitayarisha; au
(iii) Kwenda kwa mtu na kumkuta katika hali ya aibu. 1x1 = 1
- (d) Niliona kisunzi
(i) Niliona kizunguzungu
(ii) Niliona masua
(iii) Niliona kusulisuli 1 x 1 = 1
2. (a) Kutofanya mazoezi husababisha:
(i) Hatari ya kufa mapema
(ii) Kukosa nguvu za kufanya kazi zinazohitaji nguvu
(iii) Kusahau mambo kwa urahisi kwa kukosa kuchochea kuundwa kwa seli mpya
(iv) Sehemu za ubongo kushindwa kujifunza mambo mapya

- (v) Kushindwa kusuluhisha matatizo
- (vi) Matatizo ya moyo kama vile kushindwa kupiga damu ili kuisambaza mwilini
- (vii) Mwili kushindwa kupambana na magonjwa k.v. kisukari na shinikizo la damu
- (viii) Mwili kushindwa kuchoma mafuta na kalori zisizohitajika / kuongezeka kwa uzani wa mwili
- (ix) Kuupoka mwili majukumu/mahitaji yake ya kikaida . Mwili ulidhamiriwa ku fanya mazoezi.
- (x) Kujikosesha fursa ya kuchochewa kufanya maamuzi na kusuluhisha matatizo / kuifanya akili kukosa uwezo wa kuibua suluhisho na maamuzi.

8 x 1 = 8

Mtiririko - alama 1

Jumla - alama 9

- (b) (i) Mazoezi husaidia kujenga misuli inayoweza kufanya kazi kwa muda mrefu bila kuchoka.
- (ii) Mazoezi hasukama hewa yenye virutubisho na kuvisaidia viungo vya mwili kufanya kazi vyema zaidi.
- (iii) Mazoezi husaidia kujengeka kwa mifupa.
- (iv) Hukawiza kudhoofika kwa mifupa.
- (v) Huimarisha mwili na kuufanya kunyumbuka.
- (vi) Huleta utulivu wa kiakili.
- (vii) Hudhibiti unyong'onyevu.
- (viii) Hupalilia usingizi.
- (ix) Ni muhimu kufanyisha mwili mazoezi ili kuupa hamu ya kufanya kazi.

5 x 1 = 5

Mtiririko - alama 1

Jumla - alama 6

3. (a) (i) /ng'/
 (ii) /v/
 (iii) /o/
 (iv) /y/

4 x $\frac{1}{2}$ = 2

- (b) Wa - nywe - sha - vyo alama 1/0

- (c) Wafanyakazi wote **watatathminiwa** ili **kusuluhisha / tusuluhishe** matatizo hayo. alama 2/0

- (d) Ukihifadhi nafaka hiyo vizuri eneo hili litakuwa na chakula cha kutosha. alama 2/0

- (e) Mifano:
 tu-li-u-chez-esh-a
 tu-li-m-som-esh-a
 tu-li-u-ig-iz-a
 tu-li-li-end-esh-a
 tu-li-ki-ugu-z-a

alama 2/0

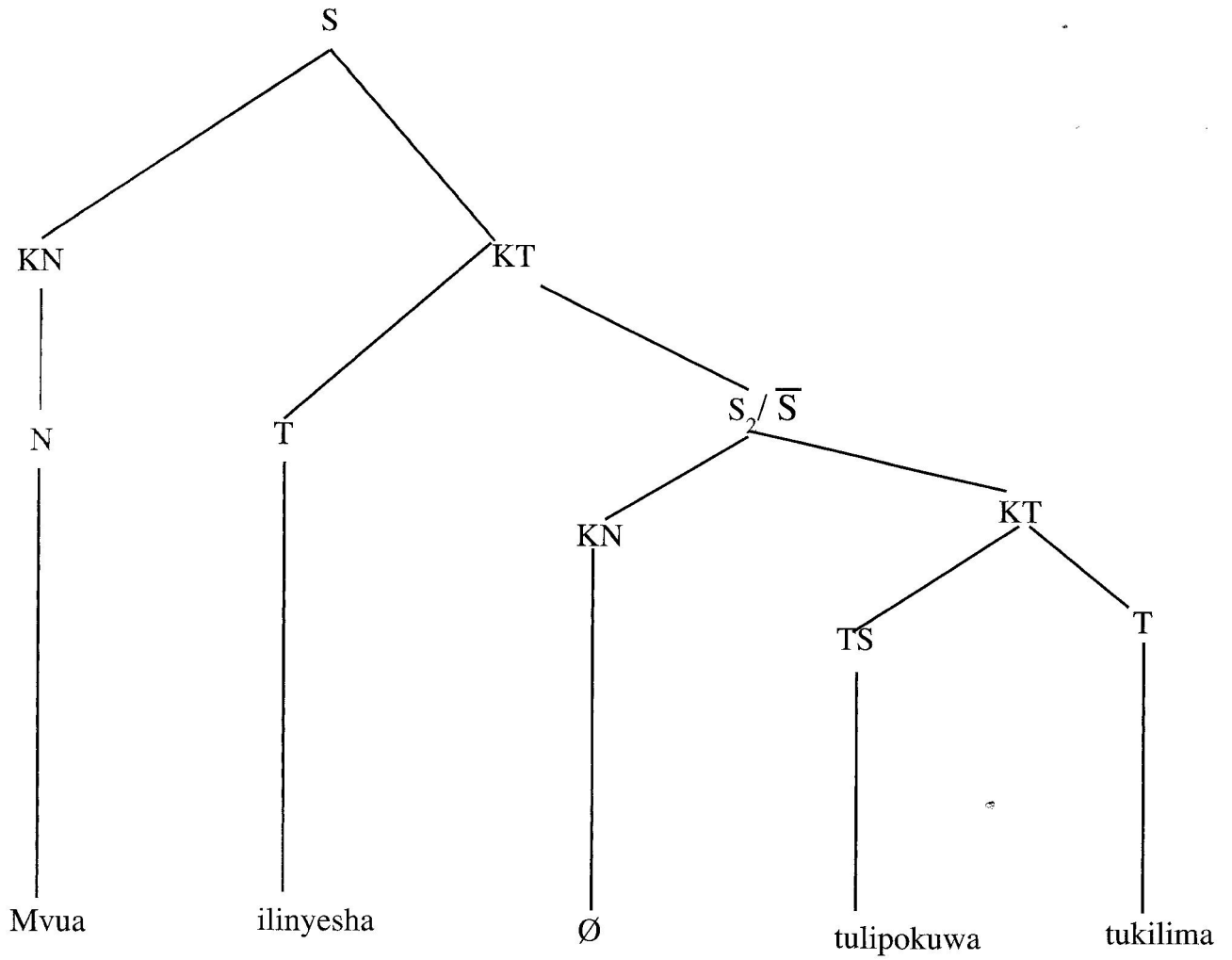
- (f) (i) Kama unataka kufaulu tia bidii.
(ii) Tuki ni mrefu **kama** babake.
- (g) Mf (i) Nguo **ambazo zilinunuliwa** zitaazwa.
(ii) Matunda **yauzwayo sokoni** huwa mabivu.
(iii) Mto **uliofurika mwaka jana** ulitatiza usafiri.

Tanbihi

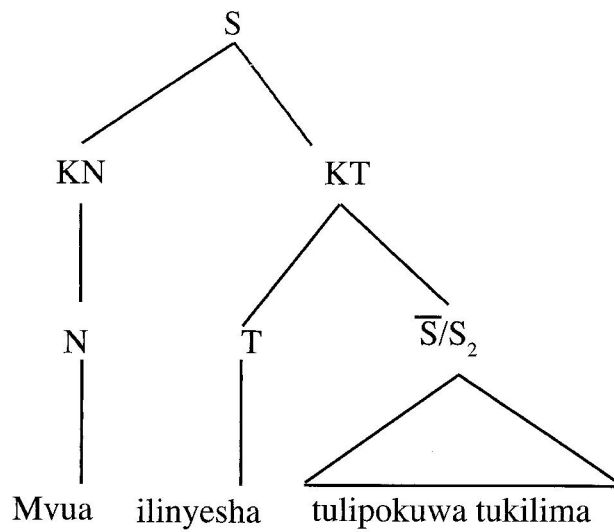
Mtahiniwa anaweza kutumia ‘amba’ au ‘o’ rejeshi.

- (h) Majumba hayo yalijengwa mbali na jiji lile. alama 2/0
alama 1/0
- (i) Mifano
- (i) Kikosi cha wanahewa kingali hapa.
N KH/RH t E
- (ii) Darasa la wanafunzi limekuwa kwetu.
N KH/RH E E
- alama 2/0
- (j) Viinilishe vingi vinapatikana (hupatikana/ vyapatikana) kwenye (katika) chakula kinachozalishwa kwa njia za kiasili. alama 1/0
- (k) **Yeye** atazuru **huko**.
Huyu atazuru **kule**.
Huyo atazuru **huku**.
Yule atazuru **kule**.
Yeye atazuru **hii/ hizi**. alama 1/0
- (l) “Basi mwanangu, akasema Daudi,” hivyo ndivyo tunavyoweza kufikia ‘Vision 2030’. Wewe waonaje?” 12 x $\frac{1}{4}$ = 3
- (m) (i) Beti alijishindia tuzo **baada ya /kabla ya** kushiriki katika utunzaji wa mazingira.
(ii) Beti alijishindia tuzo **kisha** akashiriki katika utunzaji wa mazingira.
(iii) Beti alijishindia tuzo **halafu** akashiriki katika utunzaji wa mazingira.
(iv) **Baada ya / kabla ya** Beti kushiriki katika utunzaji wa mazingira, alijishindia tuzo. alama 1/0
- (n) (i) (a) Musau alituzwa **kwa** uaminifu wake.
(b) Hawa wamesifiwa **kwa** wema wao.
(c) Alijiua **kwa** pendo alilokuwa nalo kwake.
(d) Amefanikiwa **kwa** bidii yake. alama 1/0
- (ii) (a) Wake **kwa** waume walimshangilia.
(b) Wageni walipikiwa wali **kwa** samaki. alama 1/0

(o)

au

alama 2/0

- (p) Siwa ilipuliziwa kwa Shaka na Malik. alama 2/0
- (q) Kitendo cha kuiva kinasababishwa na kutiwa kapuni. alama 1
- (r) (i) Mmomonyoko wa udongo unapozuiliwa mashamba hunawiri (yananawiri/ yanawiri).
(ii) Mmomonyoko wa udongo ukizuiliwa mashamba hunawiri (yananawiri/ yanawiri).
(iii) Mmomonyoko wa udongo uzuiliwapo mashamba hunawiri (yananawiri/ yanawiri). alama 2 /0
- (s) Sentensi idhihirishe maana zifuatazo:
- fito (i) Vipande vya miti au vyuma virefu na vyembamba ambavyo hutumiwa kujengea nyumba.
(ii) Ada inayotolewa mwanafunzi anapoingia chuoni.
- Vito (i) Mawe ya thamani k.v almasi yanayotumiwa kama pambo katika pete au mkufu. Pia johari.
(ii) Michezo ya watoto ya kuficha vitu na kuvitafuta.
- Mfano: Hao hawakujua thamani ya vito vilivyotengeneza mkufu huo, wakauweka katikati ya miti ya kukatia fito za kujengea. alama 2
- (t) (i) Avumaye baharini papa kumbe wengine wapo.
(ii) Kiserema hulima kikashinda jembe zima.
(iii) Pwagu hupata pwaguzi. alama 1/0
- (u) Mwenyewe akipenda kwa dhati
kiima chagizo $2 \times \frac{1}{2} = 1$
- (v) Sumile / simile alama 1/0
- (w) (i) Mvua isingalinyesha mazao yasingalipatikana.
(ii) Hazina asingefanya bidii asingefaulu maishani.
(iii) Kama Tunu hangekusaidia hungekamilisha kazi hiyo.
- (x) (i) Kuwa joka la mdimu
(ii) Kufanya inda alama 1/0
- (y) (i) mfinyo
(ii) suke $2 \times \frac{1}{2} =$ alama 1

4. (a) (i) Sajili ya kituo cha polisi
(ii) Mazungumzo kati ya polisi na mshukiwa

alama 2/0

- (b) (i) Kuzingatia urasmi - *Sir*, afande
(ii) Matumizi ya msamiati maalum / istilahi za askari polisi - utafanyiwa *booking* vipi?
(iii) Kauli fupifupi - kwa vile ni mahojiano kati ya mshukiwa na polisi - Jina? Samwel Kibao
(iv) Lugha ya kuhoji - jina? Huna kitambulisho?
(v) Lugha ya kuamrisha - fanya upesi - (polisi)
(vi) Lugha ya unyenyekevu (mshukiwa) *Sir*, afande
(vii) Kuchanganya ndimi / msimbo - *booking*, *Sir*
(viii) Kukatwa kauli kwa mshukiwa na polisi - Naomba ... Naomba! Naomba!. Unaomba nini?
(ix) Toni kali ya kutisha (polisi). Usiniharibie muda wangu! Ingia ndani! Utakuwa mgeni wetu!

8 x 1 = 8

Tanbihi

Lazima mtahiniwa atoe mifano mwafaka kutoka kwenye kifungu. Asipotoa mfano asituzwe alama **yoyote**.